

L E G E
privind ocrotirea monumentelor

Nr.1530-XII din 22.06.93

Monitor nr.1/3 din 30.01.1994

* * *

Notă: În cuprinsul legii sintagma "Ministerul Culturii" se înlocuiește cu sintagma "Ministerul Culturii și Turismului" conform Legii nr.211-XVI din 29.07.05, în vigoare 07.10.05

Notă: În cuprinsul legii, cuvintele "județ", "județene" și "Ministerul Culturii și Cultelor" se substituie prin cuvintele "raion", "raionale" și "Ministerul Culturii" conform Legii nr.482-XV din 04.12.03, în vigoare 01.01.04

Notă: Vezi Hot. Parl. nr.1531-XII din 22.06.93 "Pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor"

Parlamentul Republicii Moldova adoptă prezenta lege.

Capitolul I
DISPOZIȚII GENERALE

Art. 1. - (1) Monumente sînt obiecte sau ansambluri de obiecte cu valoare istorică, artistică sau științifică, care reprezintă mărturii ale evoluției civilizațiilor de pe teritoriul republicii, precum și ale dezvoltării spirituale, politice, economice și sociale și care sînt înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (denumit în cele ce urmează Registrul monumentelor).

(2) Toate monumentele, situate pe teritoriul Republicii Moldova, fac parte din patrimoniul ei cultural și natural se află sub protecția statului.

(3) Monumente care fac parte din patrimoniul cultural sînt considerate:

a) operele de arhitectură, sculptură sau pictură monumentală, elementele sau structurile cu caracter arheologic, inscripții, grote și grupuri de elemente care au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, artistic sau științific;

b) ansamblurile: grupuri de construcții izolate sau grupate care, datorită arhitecturii, unității și integrității lor în peisaj, au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, artistic sau științific;

c) siturile: lucrări ale omului sau opere rezultate din conjugarea acțiunilor omului, precum și zonele incluzînd terenurile arhiologice care au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, estetic, etnografic sau antropologic.

(4) monumente care fac parte din patrimoniul natural sînt considerate:

a) formațiunile fizice și biologice care au valoare națională sau internațională din punct de vedere estetic sau științific;

b) formațiunile geologice și fiziografice și zonele constituind habitatul speciilor animale și vegetale amenințate de dispariție, care au valoare națională sau internațională din punct de vedere științific sau al conservării;

c) siturile naturale sau zonele naturale care au valoare națională sau internațională din pncț de vedere științific, al conservării sau la frumuseții naturale.

Art. 2. - (1) Monumentele reprezintă bunuri imobile și mobile. Monumente sub formă de bunuri imobile pot fi obiecte aparte ori însambluri de obiecte.

(2) Monumente aparte sub formă de bunuri imobile se consideră: obiectele naturale cu valoare geologică, biologică, zoologică, antropologică, arheologică, etnografică istorică, clădiri construcții, monumente în cimitire, opere de artă monumentală și de arhitectură, tumuli, stele de piatră, morminte antice izolate, fortificații, drumuri antice, poduri străvechi și apeducte medievale.

(3) Ansambluri de monumente sub formă de bunuri imobile se consideră: teritorii și landsafturi naturale, ansambluri și situri arheologice care cuprind cetățui de pîmînt, așezări nefortificate (grădiști, așezări antice, stațiuni ale omului primitiv, grote, peșteri, grupuri tumulare, necropole, straturi cu valoare arhrologică), ansambluri de monumente cu valoaristorică, arheologică sau memorială (memorialuri, cimitire) care cuprind obiecte antropologice, valuri de pămînt stele de piatră, morminte antice izolate, șanțuri antice de apărare, obiecte etnografice, ansambluri și rezervații de arhitectură urbană și rurală (orașe, centre orășenești, cartiere, piețe, străzi, cetăți, ansambluri monastice, curți boierești, parcuri, landsafturi naturale cu obiecte de arhitectură).

(4) Monumente sub formă de bunuri mobile se consideră: obiectele naturale cu valoare geologică, biologică, zoolgică, antropologică, obiecte cu valoare numismatică (monede izolate, tezaure de monede și de obiecte antice), etnografică, arhiologică (unelte de muncă, obiecte de uz casnic, arme, podoabe și alte piese cu valoare istorică), materiale epigrafice, relice, obiecte cu caracter memorial, monumente ale științei și tehnicii, opere de artă (pictură, sculptură, grafică, obiecte de artă decorativă și aplicată), de anticariat, precum și monumente documentare (acte ori documente scrise de mînă sau dactilografiate, materiale cartografice, fotografii, filme, discuri, înregistrări audio sau video), cărți (manuscripte, incunabule), ediții vechi și rare.

(5) Baza păstrării fenomenilor orale, sonore și spectaculoase o constituie fixsarea lor documentară, inclusiv înregistrarea audio și video, transformarea lor în obiecte protejate ca monumente de cultură.

(6) Monumente pot fi obiectele ce s-au păstrat bine în întregime, în stare fragmentară ori în stare de ruină.

Art. 3. - La atestarea statutului de monument sînt intezise discriminările după criteriul cronologic, etnic, confesional sau de altă natură. Valoarea estetică sau funcțională sau materială a monumentului este subsidiară față de calitatea de mărturie istorică.

Art. 4. - (1) Registrul monumentelor se constituie pe baza investigațiilor pluridisciplinare, efectuate de Ministerul Culturii și Turismului și de instituțiile subordonate acestui minister, Ministerul Arhitecturii și Construcțiilor, de Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resursele Naturale, Serviciul de Stat de Arhivă*, Academia de Științe, instituțiile de învățămînt superior, de fundațiile obștești, savanți, lucrători de muzeu și bibliotecă, persoane particulare.

* Denumite în cele ce urmează organe de stat pentru ocrotirea monumentelor

(2) Registrul monumentelor este precizat, avizat și propus spre aprobare Parlamentului de Ministerul Culturii și Turismului.

Art.5. - Registrele de inventar, registrele pentru achiziții și borderoul de inventar pe baza cărora este constituit Registrul monumentelor se păstrează la Serviciul de Stat de Arhivă, în muzeele republicii, în secțiile de cărți rare ale Bibliotecii Naționale, ale bibliotecilor Academiei de Științe, Universității de Stat din Moldova.

Art.6. - Hotărîrele organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor privind evidența, studierea, punerea în valoare, protejarea, conservarea și restaurarea monumentelor sînt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice.

Art.7. - (1) Condiția exercitării dreptului de proprietate asupra monumentelor, inclusiv restricțiile, stabilite prin prezenta lege, sînt obigatorii și se extind asupra tuturor subiectelor dreptului de proprietate, indiferent de tipul de proprietate și de titlul juridic al deținătorului.

(2) Dreptul de a dispune de monumente de stat sub formă de bunuri imobile este exercitat de Parlament, de consiliile raionale, municipale, orășenești și comunale.

(3) Dreptul de dispune de monumentele de stat sub formă de bunuri mobile este exercitat de Guvern, președinții raioanelor și primari.

(4) Consiliile raionale, municipale, orășenești și comunale dispun de monumentele de stat sub formă de bunuri imobile se află pe teritoriul raionului, municipiului, orașului sau comunei.

(5) Președinții raioanelor și primarii dispun de monumentele de stat sub formă de bunuri mobile ce se află pe teritoriul raionului, municipiului, orașului sau comunei.

(6) Dreptul de a dispune de monumentele ce constituie proprietate privată este exercitat de proprietar.

(7) Monumentele care nu au proprietar sau a căror proprietar nu este cunoscut trec în proprietatea statului în modul stabilit de lege.

[Atr.7 modificat prin Legea nr.482-XV din 04.12.03, în vigoare 01.01.04]

Art. 8. - Organele de stat și persoanele indicate la alineatele (2), (3), (4), (5) și (6) ale articolului 7 pot transmite monumentele de care dispun în posesiune, folosință ori pentru păstrare temporară instituțiilor și organizațiilor de stat sau obștești (acordând prioritate muzeelor, arhivelor, bibliotecilor și altor instituții specializate), precum și persoanelor particulare.

Art. 9. - (1) Monumentele ce sînt în proprietate privată pot fi vîndute, donate sau înstrăinate cu notificarea obligatorie a organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor. La cumpărarea-vînzarea monumentelor statul are dreptul de preempțiune.

(2) Tranzacțiile în privința monumentelor încheiate cu încălcarea prevederilor la alineatul (1) se consideră nule și atrag după sine răspunderea prevăzută de Codul civil.

Capitolul II

OCROTIREA MONUMENTELOR

Art. 10. - (1) Ocrotirea monumentelor de către stat cuprinde prevederea și asigurarea lucrărilor de evidență, studiere, punere în valoare, salvare, protejare, conservare și restaurare; extinderea bazei materiale; folosința și accesibilitatea monumentelor pentru diverse investigații, în procesul de instruire și propagare. Ocrotirea de către stat este exercitată de Parlament, de Guvern, de consiliile raionale, municipale, orășenești și comunale și de președinții raioanelor și primari.

(2) Ocrotirea monumentelor documentare se face în baza Legii privind Fondul Arhivistic al Republicii Moldova.

[Atr.10 modificat prin Legea nr.482-XV din 04.12.03, în vigoare 01.01.04]

Art. 11. - (1) De competența Parlamentului țin: politica de stat în domeniul evidenței, studierii, punerii în valoare, salvării, protejării, conservării și restaurării monumentelor ce constituie patrimoniul cultural și natural; aprobarea Registrului monumentelor; aprobarea programului de stat privind ocrotirea, conservarea și restaurarea monumentelor; finanțarea acestui program și acordarea de subvenții nerambursabile de la bugetul de stat.

(2) de competența Guvernului țin: întocmirea Registrului monumentelor; întocmirea programului de stat privind ocrotirea, conservarea și restaurarea monumentelor; finanțarea acestui program de la bugetul stat.

(3) De competența consiliilor raionale, municipale, orășenești și comunale țin: întocmirea Registrului monumentelor de importanță locală; întocmirea programelor privind ocrotirea, conservarea și restaurarea monumentelor de importanță locală, finanțarea acestor programe și acordarea de subvenții nerambursabile de la bugtele locale.

Art.12. - (1) În scopul de a preveni deteriorarea monumentelor indicate la alineatul (3) al articolului 2 organele de stat pentru ocrotirea monumentelor, de comun acord cu Ministerul Arhitecturii și Construcțiilor, Academia de Științe întocmesc lista zonelor de protecție ale monumentelor și o propun spre confirmare Guvernului.

(2) Ministerul Culturii și Turismului elaborează Regulamentul privind intervenția în zonele de protecție ale monumentelor și folosința lor.

(3) Zonele de protecție se stabilesc pe baza unor investigații și avize concludente și ample documentate, confirmate de organele de stat pentru ocrotirea monumentelor.

(4) Avizele asupra zonelor de protecție ale monumentelor sînt luate în mod obligatoriu în considerare la întocmirea planului general de construcții urbane și rurale.

Art. 13. - În vederea menținerii integrității monumentelor, deținătorii lor cu orice titlu juridic sînt obligați: să ia măsuri ce asigură protecția și paza monumentelor prin punere în adăpost și supraveghere a lor, să respecte contractele de folosință și Regulamentul privind intervenția în zonele de protecție ale monumentelor privind intervenția în zonele de protecție ale monumentelor și folosința lor. Răspunderea pentru protecția monumentelor care n-au fost transmise în posesiune, folosință ori pentru autoadministrare locală.

Art.14. - Deținătorii cu orice titlu juridic ce posedă folosesc sau păstrează monumente cu valoare istorică, artistică sau științifică luate la evidență sau înscrise în registrul monumentelor sînt obligați să respecte prevederile prezentei legi, condiție ce se include în actele de proprietate, de cumpărare-vînzare sau de închiriere.

Art.15. - Controlul asupra măsurilor de protecție a monumentelor, soluționarea problemelor ce țin de măsurile respective revine Guvernului, președinților raioanelor și primarilor.

[Art.15 modificat prin Legea nr.482-XV din 04.12.03, în vigoare 01.01.04]

Art.16. - În scopul evidenței, studierii, punerii în valoare, salvării, protejării, conservării și restaurării monumentelor pe principii științifice, organele de stat pentru ocrotirea monumentelor sînt obligate să înființeze consilii științifice și restauratori), luînd în considerare la întocmirea Registrului monumentelor, precum și la înscrierea monumentelor în acest registru, avizele corespunzătoare.

Capitolul III

EVIDENȚA, STUDIAREA ȘI PUNEREA ÎN VALOARE A MONUMENTELOR

Art.17. - Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor controlează efectuarea lucrărilor de evidență, studiere și punere în valoare a monumentelor.

Art.18. - (1) Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor decid atribuirea sau pierderea calității de monument.

(2) Registrul monumentelor se reactualizează pe baza de liste adiționale la un interval de trei ani.

(3) Listele adiționale se întocmesc în baza studiilor de inventariere a fondului muzeistic, arheologic, arhitectural, urbanistic, etnografic, de artă plastică și memorial, ținîndu-se cont de avizile și propunerile instituțiilor specializate, indicate de articolul 4, ale altor instituții sau ale persoanelor particulare. Datele se centralizează, se verifică și se prelucerează de ministerul Culturii și Turismului.

Art.19. - (1) În scopul prevenirii deteriorărilor, obiectele propuse pentru a li se atribui calitatea de monument sînt protejate de prezenta lege, începînd cu data elaborării actelor în care se preconizează calitatea de monument. Ministerul Culturii și Turismului aduce acest fapt la cunoștința

organelor de autoadministrare locală, pe al căror teritoriu se află monumentele, ori a deținătorului cu orice titlu juridic.

(2) În cazul în care deținătorul obiectului propus pentru a i se atribui calitatea de monument refuză acceptarea acestui statut, organele de stat pentru ocrotirea monumentelor învințesc Parlamentului sau Guvernului propunerea în vederea răscumpărării de către stat a acestui obiect.

Art.20. - Persoanele fizice sau juridice care în cursul lucrărilor de orice natură pe teren descoperă vestigiile arheologice, cărora li se poate atribui calitatea de monument, sînt obligate să sisteze lucrările și să informeze despre aceasta în scris, într-un termen de 48 ore, organul de administrare locală pe al cărui teritoriu se află vestigiile, precum și Ministerul Culturii și Turismului, în vederea protejării și conservării.

Art. 21. - Expedițiile ce au scopul de a descoperi, a colecta și a propune pentru înregistrare monumente necunoscute ale patrimoniului cultural al Republicii Moldova sînt sancționate de Ministerul Culturii și Turismului, iar expedițiile arheologice - și de Academia de Științe.

Art. 22. - Statul încurajează activitatea fundațiilor obștești și a persoanelor particulare care își propun punerea în valoare și folosirea monumentelor și zonelor lor de protecție.

Capitolul IV

CONSERVAREA ȘI RESTAURAREA MONUMENTELOR

Art.23. - (1) Conservarea și restaurarea monumentelor se întemeiază pe principii și norme științifice universal acceptate.

(2) Conservarea monumentelor este prioritară lucrărilor de restaurare sau construcție.

(3) Restaurația prin reparații și lucrări adecvate de conservare prevede mai întîi măsurile ce ar stăvili avarierea și ruinarea, păstrarea structurilor originale ale monumentelor fără a știrbi valoarea lor istorică, artistică sau științifică.

Art.24. - Lucrările de conservare și restaurare se execută conform normelor și prescripțiilor adoptate de Ministerul Culturii și Turismului.

Art.25. - (1) Lucrările de conservare și restaurare se execută conform documentației tehnice, întocmite pe baza studiilor pluridisciplinare și a avizului organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor.

(2) Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor sînt obligate să preîntîmpine deteriorarea monumentelor, asigurînd efectuarea imediată a lucrărilor de conservare și restaurare.

Art.26. - Lucrările de conservare și restaurare se execută de persoane fizice și juridice din țara și din străinătate, specializate în domeniul de referință, atestate de Ministerul Culturii și Turismului.

Art.27. - Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor desemnează împuterniciți speciali, unici cu drept de a supraveghea și a controla lucrările de conservare și restaurare, precum și de a le întrerupe în cazul nerespectării prevederilor legii.

Art.28. - Academia de Științe prin institutele de profil stabilește condițiile de realizare a săpăturilor arheologice și de conservare a monumentelor istorice descoperite.

Art.29. - (1) Prelevarea, înlocuirea cu replici și machete în vederea conservării, precum și utilizarea în orice fel de componente ale monumentelor, descoperite în timpul săpăturilor arheologice aflate la suprafața și în mediul acvatic, se fac pe baza deciziei organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor și a Academiei de Științe.

(2) Restaurarea, reconstruirea monumentelor în scopul expunerii lor se efectuează, conform unor programe de stat elaborate de specialiști în domeniul de referință și aprobate de Guvern.

Art.30. - Organele de Stat pentru ocrotirea monumentelor sînt obligate să cerceteze sistematic starea în care se află monumentele în scopul de a elabora programe științific întemiate lucrările de restaurare și de conservare și de a garanta la timp asigurarea materială și documentară a lucrărilor.

Art.31. - (1) În calitate de beneficiari ai lucrărilor de conservare, restaurare sau reparație pot fi proprietarii sau deținătorii cu orice titlu juridic ai monumentelor.

(2) Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor se prezintă în calitate de beneficiari ai lucrărilor de conservare, restaurare sau reparație prin împuterniciții lor, acordînd deținătorilor de monumente ajutor cu specialiști, precum și cu materiale și ajutor financiar.

Art.32. - Proprietarii sau deținătorii de terenuri, pe care se află monumente istorice, sînt obligați să le pună la dispoziția savanților pentru a fi studiate.

Art.33. - Organele de stat și instituțiile, la a căror comandă se efectuează lucrări de conservare și restaurare, achită cheltuielile numai după aprobarea de către Ministerul Culturii și Turismului a documentelor respective. Cheltuielile pentru corectarea inexactităților sau erorilor comise în procesul de restaurare sînt suportate de executanți.

Art.34. - Subiectul responsabil de integritatea monumentului în timpul lucrărilor de restaurare este indicat în contractul dintre deținător și executantul lucrărilor. În contract se prevăd acțiunile de precauție, precum și gradul de acesivilitate a monumentului în timpul lucrărilor. La contract se anexează procesul-verbal sau avizul privind starea tehnică a monumentului la data începerii lucrărilor.

Capitolul V

FINANȚAREA ACTIVITĂȚII DE OCROTIRE A MONUMENTELOR

Art.35. - Finanțarea activității privind evidența, studierea, punerea în valoare, salvarea, protejarea, conservarea și restaurarea monumentelor se asigură de la bugetul de stat prin Ministerul Culturii și Turismului, de la bugetele locale, din contul plăților pentru arendă, inclusiv din chiria pentru terenul din zonele de protecție ale monumentelor, din defalcările din beneficiul de pe turizm, din venitul întreprinderilor, care stincheresc ocrotirea monumentelor, din beneficiul organelor asigurării de stat în conformitate cu acordurile încheiate, din veniturile și donațiile organizațiilor care, pe baza statutului lor ocrotesc monumentele, din fondurile și donațiile unor persoane fizice și juridice, precum și din alte surse legale.

Art.36. - În spijinirea activității spre evidența, studierea, punerea în valoare, salvarea protejarea, conservarea și restaurarea monumentelor se permite cumpărarea-vînzarea monumentelor în granițele Republicii Moldova, editarea cărților poștale, calendarelor, timbreelor, organizarea turismului. Veniturile provenite din aceste activități se depun pe conturile speciale ale Guvernului, ale organelor de autadministrație locală, și, după caz, pe conturile pentru ocrotirea monumentelor ale fundațiilor obștești.

Art.37. - Monumentele se dau în arendă prin contractul de arendă. Deținătorul cu orice titlu juridic al monumentului este obligat să informeze organele de stat pentru ocrotirea monumentelor despre schimbarea statutului și starea monumentului.

Art.38. - Plata pentru arenda monumentelor, inclusiv pentru arenda terenului din zonele lor de protecție ce se află în proprietate de stat, precum și defalcările din beneficiul de pe turism se depun pe conturile speciale ale Guvernului ori ale organelor de autoadministrare locală. Plata pentru arenda monumentelor, inclusiv pentru arenda terenului din zonele lor de protecției de către persoanele fizice și juridice străine se depune în valută convertibilă pe aceleași conturi. Mărimea plății pentru arendă se stabilește în acord cu normele internaționale.

Art. 39. - Proprietarii monumentelor sub formă de bunuri imobile sînt obligați să încheie contracte de asigurare, în care se indică valoarea monumentelor și a terenului din zonele lor de protecție stabilită de experți.

Art.40. - În cazurile excepționale, cînd demolarea monumentelor este inevitabilă (scindări de ordin fizic sau tehnic, deteriorări din cauza cataclismelor), acesta se conversează, cheltuielile făcîndu-se din contul organizației interesate în demolare.

[Art.41 exclus prin Legea nr.177-XVI din 20.07.2007, în vigoare 10.08.2007]

Art. 42. - Consiliile locale ale unităților administrativ- teritoriale de nivelul întîii și de nivelul al doilea prevăd în bugetele anuale sumele necesare pentru lucrările de evidență, studiere, punere în valoare, salvare, protejate, conservare și restaurare a monumentelor situate în teritoriile lor, în baza propunerilor Ministerului Culturii și Turismului.

[Art.42 modificat prin Legea nr.482-XV din 04.12.03, în vigoare 01.01.04]

[Art.43 exclus prin Legea nr.523-XV din 11.10.2001]

[Art.44 modificat prin Legea nr.439-XV din 27.07.2001]

[Art.44 completat prin Legea nr.493-XIV din 09.07.99]

[Art.44 completat prin Legea nr.1592-XII din 27.02.98]

[Art.45 exclus prin Legea nr.523-XV din 11.10.2001]

[Art.45 completat prin Legea nr.1592-XII din 27.02.98]

Capitolul VI

SCOATEREA ȘI ADUCEREA MONUMENTELOR

Art. 46. - Scoaterea monumentelor peste hotarele Republicii Moldova se interzice. Excepții se admit în cazul bunurilor imobile, cu avizul Parlamentului, în baza propunerilor Ministerului Culturii și Turismului; în cazul bunurilor mobile - cu avizul Guvernului.

Art.47. - Scoaterea temporară a monumentelor peste hotarele republicii în scopul de a întreține relații internaționale în domeniul Culturii și Turismului se admite în condițiile stabilite de organele de stat pentru ocrotirea monumentelor în conformitate cu legislația în vigoare.

Art.48. - Monumentele aduse temporar în republică ce se află în proprietatea statelor străine, organizațiilor obștești și cetățenilor străini, sînt protejate de stat în condițiile prezentei legi și a contractelor respective, și pot fi scoase din ea la dorința proprietarilor în baza certificatului care atestă aducerea lor.

Capitolul VII

ACTIVITATEA FUNDAȚIILOR OBȘTEȘTI

Art.49. - Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor susțin activitatea fundațiilor obștești privind evidența, studierea, punerea în valoare, salvarea, protejarea conservarea, restaurarea și propagarea monumentelor (participarea nemijlocită a membrilor fundațiilor la această activitate, atragerea de către aceștia a ajutorului financiar sub formă de donații de la întreprinderi, organizații și persoane particulare).

Art.50. - Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor au dreptul să ofere fundațiilor obștești informația solicitată despre monumente, despre programele de conservare, restaurare sau reparație a monumentelor. La rândul lor, fundațiile obștești pot participa la elaborarea programelor de salavare, protejare, conservare și restaurare a monumentelor.

Art.51. - (1) Fundațiile obștești, care în baza statutului lor ocrotesc monumentele, se bucură de dreptul de a exercita controlul obștesc asupra protecției și punerii în valoare a monumentelor, precum și asupra elaborării și realizării programelor de construcție și reconstrucție în zonele de protecție ale monumentelor înscrise în Registrul monumentelor.

(2) Fundațiile obștești cu dreptul: să ceară întreruperea lucrărilor de conservare, restaurare sau reparație dacă acestea periclitizează integritatea monumentului ori știrbesc valoarea lui estetică, artistică și istorică, intervenind la organele de stat, pentru ocrotirea monumentelor cu propuneri, probe și avize documentare; să abordeze problema intentării unui proces penal, precum și să fie reclamant în caz de încălcare flagrantă a prezentei legi; să atace deciziile organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor și organelor locale executive și de control și să facă interpelări în Parlament și Guvern.

(3) Fundațiile obștești, în scopul propagării monumentelor și facilitării finanțării lucrărilor de protejare a monumentelor, pot crea întreprinderi și ateliere de conservare, restaurare și reparație a monumentelor, organiza rute turistice, expoziții, deschide magazine, edita tipărituri.

Capitolul VIII

RĂSPUNDEREA PENTRU ÎNCĂLCAREA PREZENTEI LEGI

Art. 52. - Organele puterii de stat și ale administrației de stat, întreprinderile, instituțiile, organizațiile, asociațiile, persoanele cu funcții de răspundere, cetățenii Republicii Moldova, cetățeni străini și apartizii care nu respectă prevederile prezentei legi poartă răspundere în conformitate cu legislația în vigoare.

Art. 53. - (1) Persoanele fizice și juridice care au pricinuit daune unui monument sau zonei de protecție a lui vor readuce la starea inițială a lui și zona lui de protecție, iar dacă acest lucru este imposibil, vor acoperi pagubele în modul stabilit de lege.

(2) persoanele cu funcții de răspundere și alți lucrători din vina cărora persoanele juridice au suportat cheltuieli legate de acoperirea pagubelor menționate în alineatul (1), poartă răspundere materială în modul stabilit de lege.

(3) Beneficiul obținut în urma folosirii ilicite a monumentelor este perceput în mod incontestabil de organele fiscale.

Art. 54. - Mărimea amenzii și altor sancțiuni pecuniare, precum și suma despăgubirilor, se stabilesc de instanța judeciară și de alte organe competente, pornindu-se de la măsura în care este avariat sau distrus monumentul, conform evaluării efectuate de direcțiile respective ale Ministerului Culturii și Turismului. Deținătorului cu orice titlu juridic ce s-a făcut vinovat de degradarea monumentului i se retrage dreptul de posesiune, de proprietate ori de folosință a lui în condițiile stabilite de legislație.

Art. 55. - (1) Responsabil în caz de nimicire, pierdere, vânzare fără avizare, trăgănare a lucrărilor de salvare, protejare, conservare și restaurare a monumentelor este Ministerul Culturii și Turismului, precum și deținătorii.

(2) Serviciul de Stat de Arhivă este responsabil de evidența, integritatea și utilizarea monumentelor documentare ce se află în păstrare la stst, precum și de evidența monumentelor documentare, ce se află în proprietatea organizațiilor obștești sau a persoanelor particulare.

(3) Responsabil de integritatea și utilizarea monumentelor documentare ce se află în proprietatea organizațiilor obștești sau a persoanelor particulare este deținătorul.

(4) Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resursele naturale poartă răspundere pentru ocrotirea monumentelor patrimoniului natural al Republicii Molodva menționate la alineatele (2) și (3) ale articolului 2.

Art. 56. - Amenziile aplicate pe cale administrativă sau penală, alte sancțiuni pecuniare de organele competente pentru încălcarea prezentei legi se varsă în bugetul de stat pentru a fi folosite în scopul evidenței, studierii, punerii în valoare, salvării protejării, conservării și restaurării monumentelor.

Art. 57. - Constatarea contravențiilor se face de către persoanele cu funcții de răspundere ale organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor și de comisiile împuternicite de Ministerul Culturii și Turismului (agentul constatatelor) în condițiile prezentei legi. Mărimea daunei aduse monumentului se determină în baza expertizei efectuate de organele de stat pentru ocrotirea monumentelor, luându-se în considerare valoarea monumentului și costul pământului pe piața mondială.

Art. 58. -(1) Nerespectarea prevederilor articolului 13 atrage după sine, retragerea dreptului de posesiune, proprietate sau folosință, sau evacuarea monumentelor în modul stabilit de lege.

(2) În cazurile prevăzute de legislație monumentele pot fi confiscate în baza deciziei instanței de judecată competente.

[Art.58 modificat prin Legea nr.788 din 26.03.96]

Art. 59. - Orice activitate care pune în pericol integritatea monumentelor urmează a fi coordonată cu organele de stat pentru ocrotirea monumentelor sau cu organele de autoadministrare locală. Executarea și finanțarea activităților nesancționate de organele competente se interzic.

Art. 60. - Întreprinderile industriale și agricole situate în rezervații ori în zonele de protecție ale monumentelor, cuprinse în Registrul monumentelor, precum și întreprinderile care prin activitatea lor pot afecta integritatea monumentelor, știrbind valoarea lor estetică, artistică ori istorică sînt obligate să verse în bugetele locale din beneficiul propriu 0,5-5 la sută în baza deciziilor consiliilor raionale, municipale, orășenești ori comunale în conformitate cu avizul Ministerului Culturii și Turismului.

Art. 61. - Ordinul organelor de stat pentru ocrotirea monumentelor prin care se interzic activitățile ce pot afecta integritatea monumentelor sau pot deteriora zonele de protecție este obligatoriu pentru toate persoanele fizice și juridice. Acest ordin se anulează de organul care l-a emis.

Art. 62. - Organele puterii de stat și ale administrației de stat au dreptul să schimbe condițiile de păstrare și de conservare a monumentelor. Ele pot schimba și deținătorul, dacă statutul monumentului și prevederile contractului sînt încălcate.

Art. 63. - Dacă tratatul internațional parte la care este Republica Moldova prevede alte norme decît cele stabilite de prezenta lege, se aplică prevederile tratatului internațional.

**PREȘEDINTELE
REPUBLICII MOLDOVA**

MIRCEA SNEGUR

**Chișinău, 22 iunie 1993.
Nr.1530-XII.**